

Történeti szerkezetan

Történeti szerkezetan 5.

V. Faszervezetek 1.

Anyagok

Járatos épületek:

Fenyőfélék

- *vörösfenyő* (*Larix decidua* /*Larix europea*/)
- *lucfenyő* (*Picea abies* /*Picea excelsa*/)
- *erdei*-, szurkos- vagy építésben ismertebb nevén *borovifenyő* (*Pinus silvestris*)
- *jegenye*- vagy fésűs-, gyantás-, nemes- vagy *fehérfenyő* (*Abies alba* /*Abies pectinata*, *Pinus picea* /)
- *feketefenyő* (*Pinus nigra*)

Keményfák

- *kocsányos tölgy* (*Quercus robur*)
- *kocsánytalan vagy magyar tölgy* (*Quercus petraea* /*Q. sessiflora*/)
- *csertölgy* (*Quercus cerris*)
- *bükkfa* (*Fagus sylvatica*)

Anyagok

Járatos épületefák:

Egyéb fafajták

- *gyertyán* (Carpinus betulus)
- *kőrisfa* (Fraxinus excelsior)
- *fehér nyár* (Populus alba)
- *fekete nyár* (Populus nigra)
- *közönséges nyír* (Betula pendula)

Díszítő fafajták

- *tiszafa* (Taxus baccata)
- *cseresznyefa* (Prunus avium)
- *dió* (Juglans regia)
- *puszpáng* vagy *bukszus* (Buxus sempervirens)
- *mezei juhar* (Acer campestre)
- *nagy levelű hársh* (Tilia platiphyllos /grandifolia/)

Anyagok

Járatos épületefák:

Egzotikus fafajták

- *mahagóni* (Swietenia Macrophylla)
- *paliszander-félék* (Dalbergia)
- *rózsafa-félék*:
 - *szenegáli szantálfa* (Pterocarpus erinaceus)
 - *új-guineai rózsafa* (Pterocarpus indicus)
 - *brazíliai rózsafa*, *bahiai rózsafa*, (Dalbergia variabilis)
 - *nyugat-indiai szantálfa* (Amyris balsamifera)
- *ébenfa-félék* (Ebenaceae...)
- *indiai tölgy*, *tik* vagy *teak-fa* (Tectona grandis)
- *kékberzsenyfa*, *campeche-fa* (haematoxylon campechianum)

Miért van szükség a védelemre? 1. gombák

Favédelem

- házi kéreggomba (*Poria vaporiana*)
- könnyező házigomba (*Serpula lacrymans*)
- pincegomba (*Coniophora cerebella*)
- lemezes fenyőgomba (*Lenzites* vagy *Gloeophyllum abietina*)
- pikkelyes fagomba (*Lentinus lepideus*)
- labirintus taplógomba (*Daedela quercina*)
- nyeletlen cölöpgomba (*Paxillus panuoides*)
- lepkatapló gomba (*Trametes* vagy *Polyporus versicolor*)
- egyrétegű taplógomba (*Trametes* vagy *Polyporus hirsuta*)
- lilás réteggomba (*Stereum purpureum*)
- borostyán réteggomba (*Stereum hirsutum*)
- fenyőtaplógomba (*Trametes pini*)
- hasadtlemézű gomba (*Schizophyllum commune*)
- gyökértapló gomba (*Fomes annosus*)
- gyűrűs tölcsérgomba (*Clitocybe mellea*)
- *Ceratostomella*-félék

↓ Felismerés

↓ Azonosítás

↓ Kezelés

Favédelem

A gombák fő szabályai

- mindig nedves és szellőzetlen helyen fordulnak elő
- elterjednek az egész házban (falban is...)
- nem járnak egyedül

Tehát...

- Nem elég irtani, az okot is meg kell szüntetni!
- Egyes gombairtók az emberre is veszélyesek, használatuk mérlegelendő!

Favédelem

Miért van szükség a védelemre? 2. állati károkozók

- szúfélék
- cincérek
- kopogóbogarak (anobiidae)

Melegvérűek...

Miért van szükség a védelemre? 3. tűz

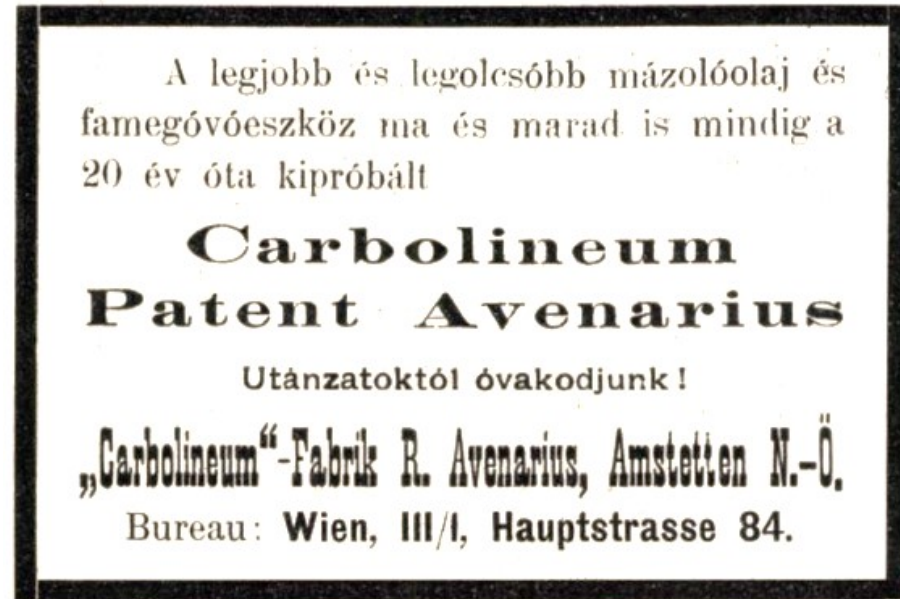
Klasszikus megoldások

Favédelem

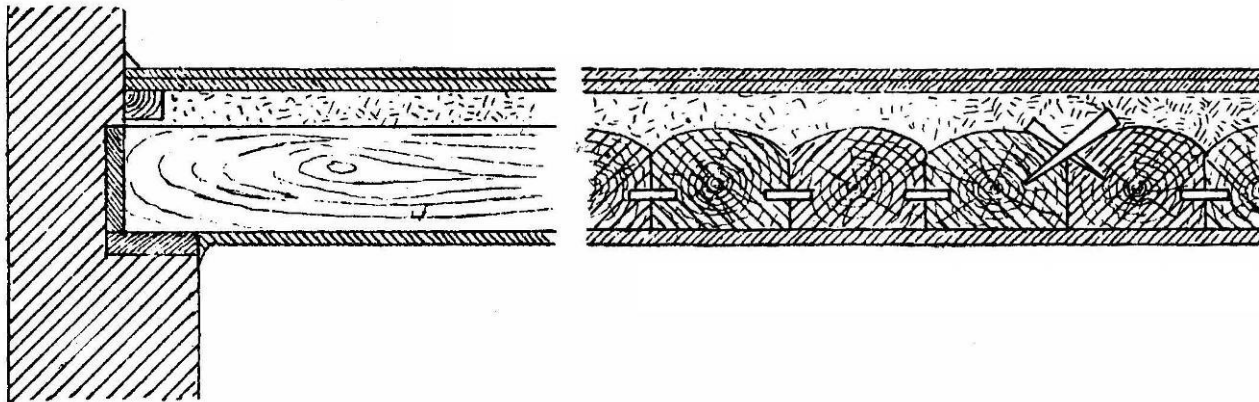
- szellőztetés
- állati vér
- meszelés
- só
- pörkölés
- szőrrel kevert dohányleves – nikotin-oldatos – agyagtapasz
- vízüveges telítés
- rézvitriolos (CuSO_4) alapozás
- amerikai máz; nyers kőolaj, főzött lenolaj, naftalin keveréke
- bóraxos ($\text{Na}_2\text{B}_4\text{O}_7 \cdot 10\text{H}_2\text{O}$) felületkezelés

Favédelem

- telítés, túlnyomásos préselés, takaréktelítés...
- arzénvegyületek és problémáik
- kreozot (bükkfa-kátrány frakciójából, nátrium-hidroxidos kezeléssel)
- **R. Avenarius**, 1880; magas forráspontú kőszénkátrányolajba, magas hőfokon, keverés közben klórgáz → **Karbolineum**
- szalicilsavas gombairtás
- fluórvegyületes védelem, alkáli-fluoridokon alapuló készítmények
- fenol-tartalmú szerek
- dinitro-krezol-tartalmú szerek
- naftalin használata, mono- és diklórnaftalin-tartalmú termékek

Födémek

A régi építési gyakorlatban a gerendák vastagságát, tölgyfa vagy jó minőségű fenyőfa esetében

4,5, legfeljebb 5,0 m fesztávolságig – 16-18 cm,

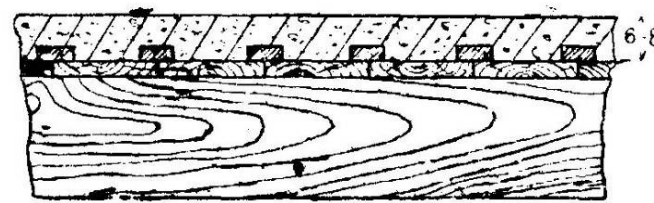
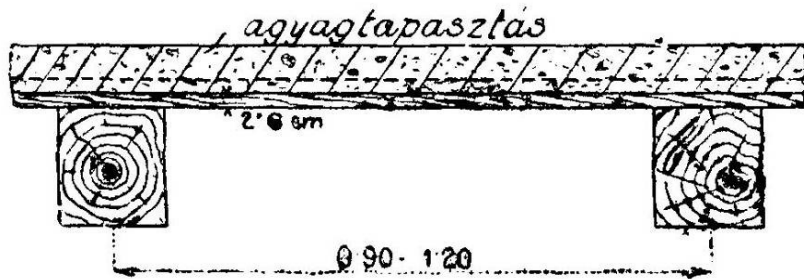
6,0 m fesztávolságig – 18-22 cm.

6,5 m fesztávolságig – 21-25 cm

minimális értékben állapították meg, kb. 3:2 gerenda-magasság:szélesség arány esetében.

Csapos gerendafödém

Egymás mellé helyezett gerendasoros födém. Ellentétes oldalain lementszett oldalú és középen félbevágott fa gerendákból, íves oldalaikkal felfelé egymás mellé fektetve készítették, deszkahéj nélkül. E födémeket építéskor helyezték el a falon, mert így belső állványul szolgálhatott.

Födémek

Pórfödémek gerendáinak magassága, tölgyfa vagy jó minőségű fenyőfa estében ritkán haladta meg a minimálisan szükségeset, vagyis 3 láb körüli (kb. vagy 1,0 m) gerenda-kiosztás esetében

4,5 fesztávolságig – 13-15 cm,

6,0 m fesztávolságig – 16-18 cm

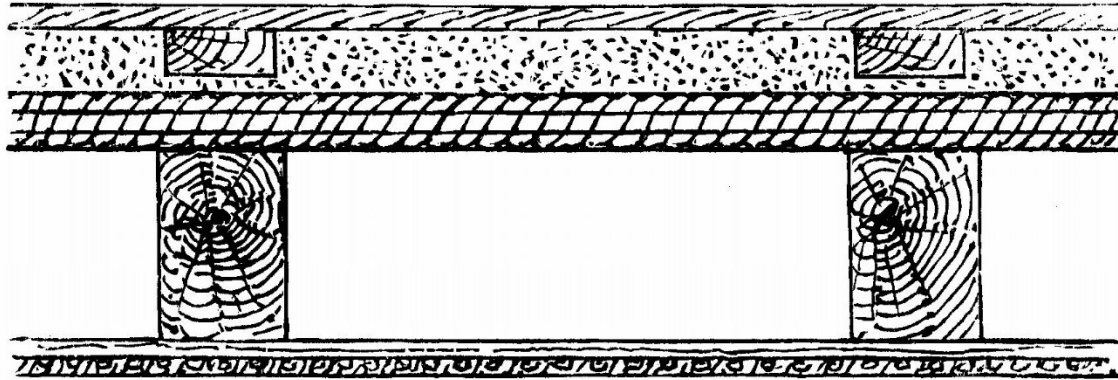
volt.

Ha nem szabályos gerendát használtak, hanem nyersen meg-munkált, félkör keresztmetszetű fatörzs-felet, pórfödémnél a párhuzamos oldalú fákhoz képest kb. egynegyeddel magasabb gerendákat építettek be.

Pórfödém

Más néven egyszerű gerendafödém vagy héjazatlan födém. Egymástól kb. 3 lábnyira – később rendszerint 0,8-1,0 m-re – elhúzott gerendákból állott, és arra hornyolt vagy átfedő, esetleg kétsoros deszkázat került, amelyre igényes esetben száraz agyagtapasztás és arra polyvás agyagréteget terítettek.

Födémek

Borított gerendafödém

Alulról is bedeszkázott elhúzott gerendázatú födém. A borított gerenda-födémnek számtalan, alaptípusából leszármaztatott módosított formája létezett. E szerkezetet a 18. és 19. században gyakran építették uradalmi magtárakban, illetve istállók fölé, ha ott gabonát, takarmányt tároltak. Úgy gondolták, a födém alsó és felső síkja közötti légrés, kiszellőztetve alkalmas a felső tér szárazon tartására.

Bp. XIII. Jász u. 7-9. Fuch és Schlichter gyár
Novák Imre 1926

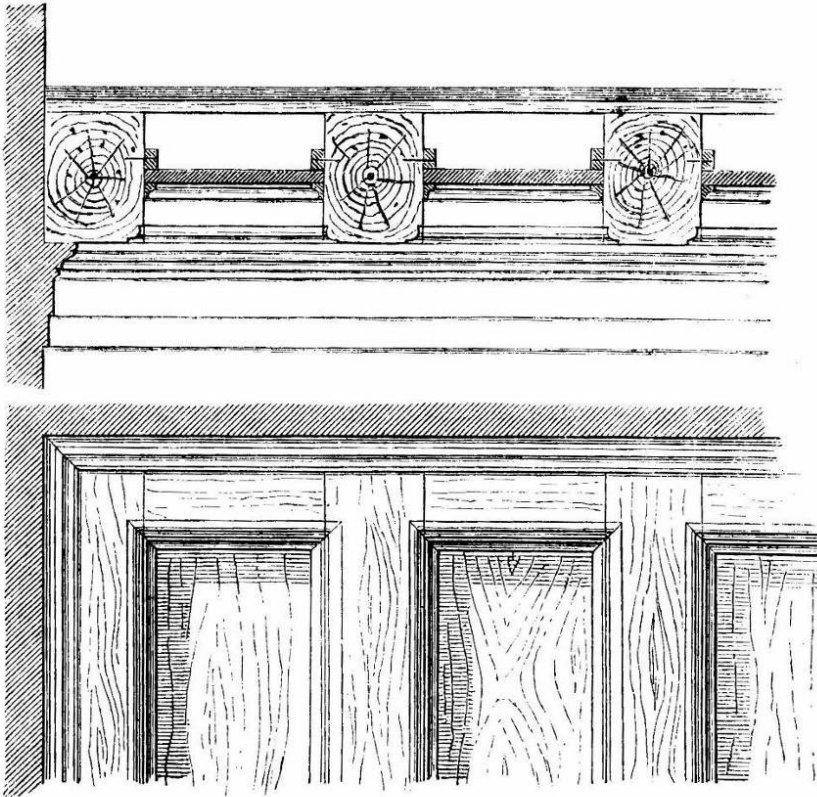
Födémek

Ipari gerendafödém

Alulról is bedeszkázott elhúzott gerendázatú födém.

Födémek

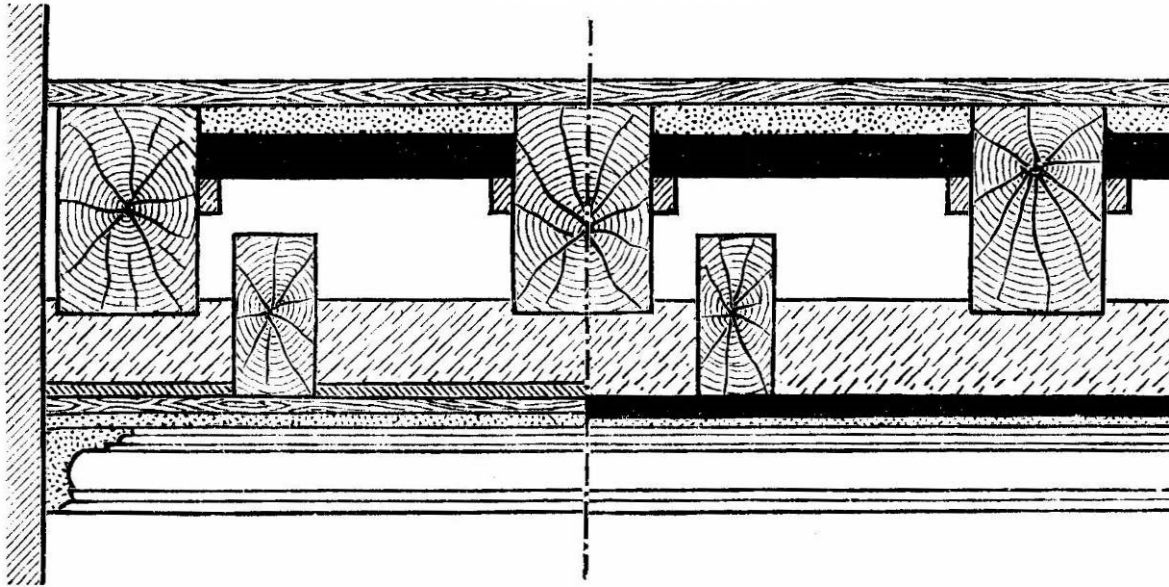

Közbetoldott gerendafödém

Széthúzott gerendasoros födém, kettős – alsó és közbetoldott lécezéssel. A két lécezés közé alul előbb agyag-réteget tettek le, amelyre homok került.

E födém díszes kivitelben készülhetett, a gerendaközök „tükrök” is lehettek. A lécezést a gerendák oldalára szegezett tartókkal vagy a gerendák oldalába vágott vájatokkal fogták fel.

Födémek

Vakgerendás borított gerendafödém

Két független gerendasoros elhúzott gerendázatú födém. Előnyök:

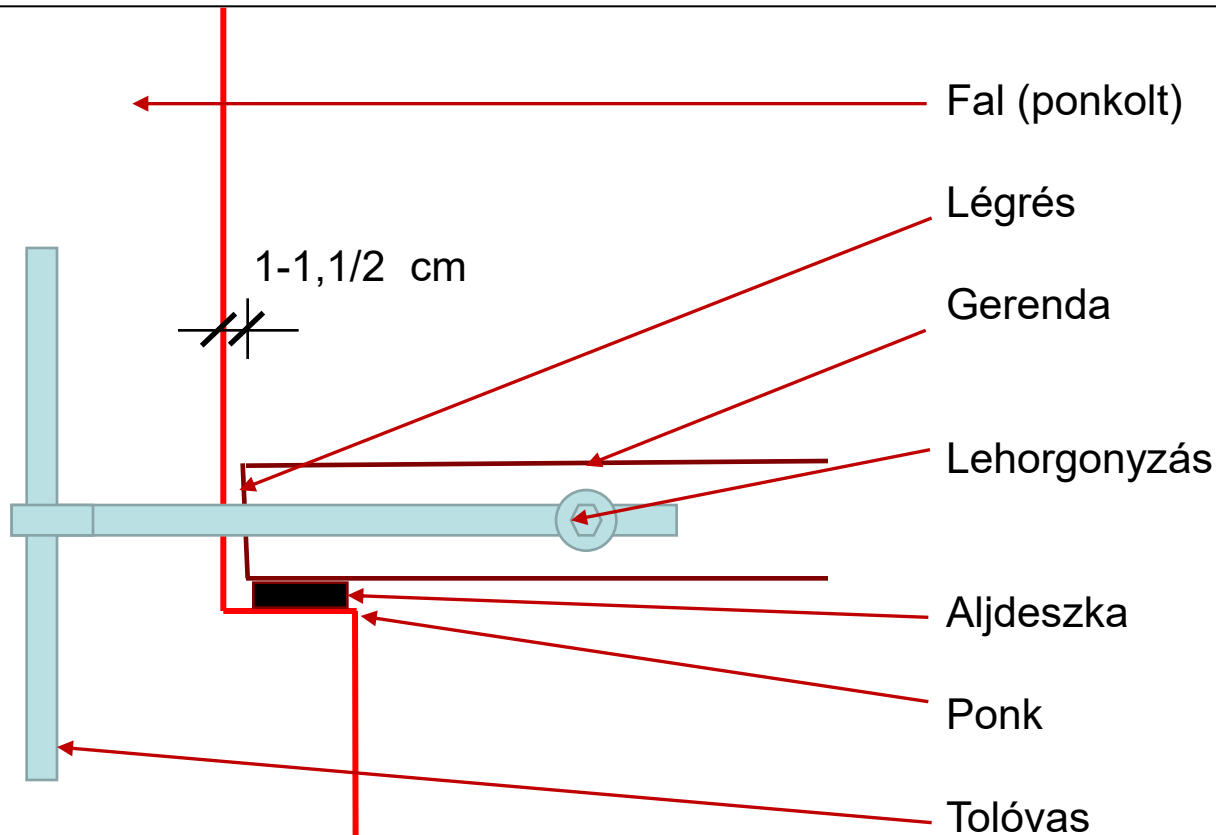
- alsó mennyezet külön merevítése (rázkódásvédelem)
- tűzvédelem
- födémbe rejthető vezetékek

Födémek

E födémek gerendáinak méretét kiosztásának az áthidalandó távolság és kiosztásának sűrűsége szabta meg. A 19. század utolsó negyedében, 1,0 m távolságban lerakott gerendák esetében – és ez volt a tipikus megoldás –, az alábbi keresztmetszeti méretek tartották mértékadónak, tölgyfa vagy fenyőfa gerenda esetében;

fesztáv (m)	4,4	4,74	5,0	5,3	5,6	5,8	6,0	6,2	6.75
méret (cm/cm)	18/24	21/24	18/26	21/26	24/26	21/28	24/29	25/29	24/32

Sűrűbb gerenda-kiosztás esetében különféle csökkentő tényezőkkel számoltak, amely 0,7 m-es távolságoknál általában 0,8-20,86, 0,5 m-es távolságok esetében 0,7 volt.

Fal (ponkolt)

Földmék

Légrés

Gerenda

Lehorgonyzás

Aljdeszka

Ponk

Tolóvas

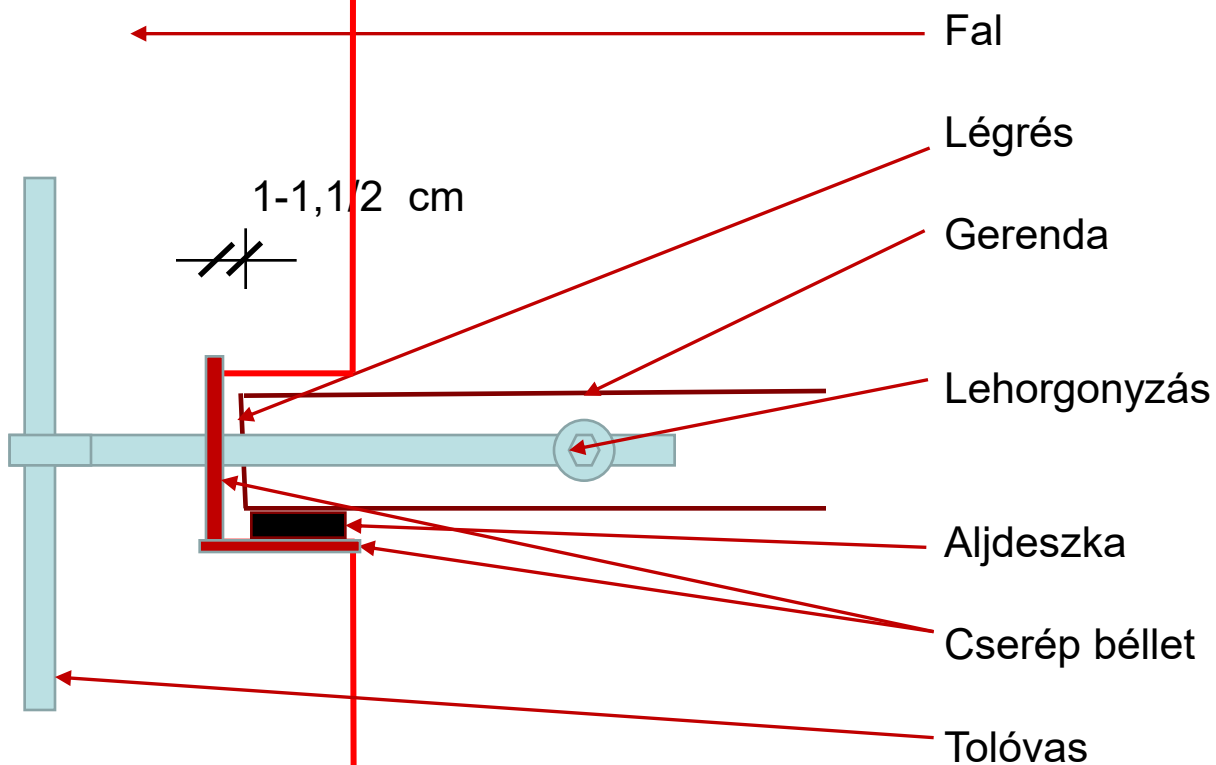
1-1,1/2 cm

Féltégla (15-17 cm)

Gerenda-fal kapcsolat (ponkolt falnál)

Aljdeszka impregnálva.

Légrés kiszellőztetve.

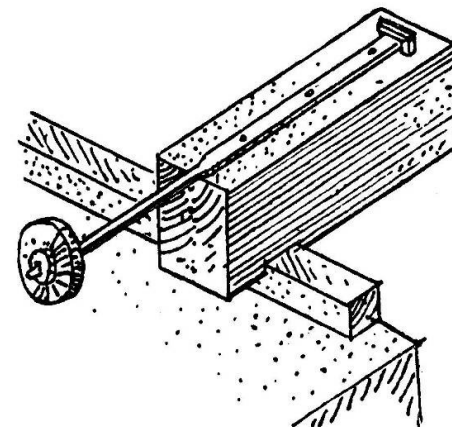
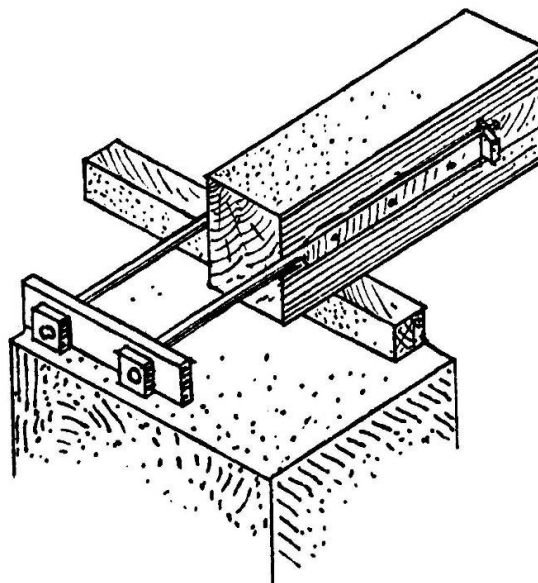
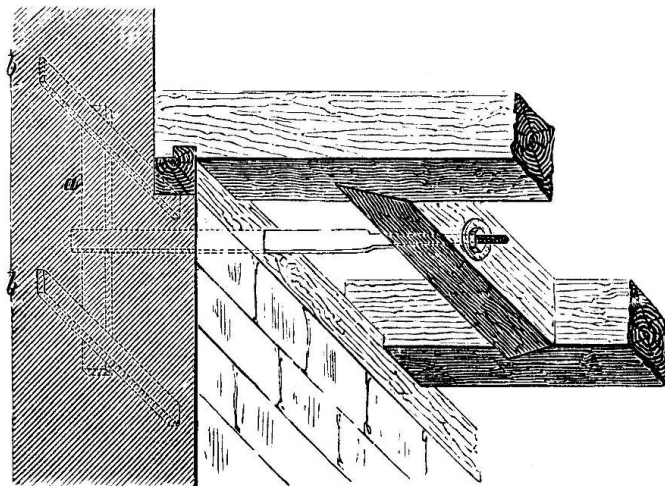

Gerenda-fal kapcsolat

Aljdeszka impregnálva.

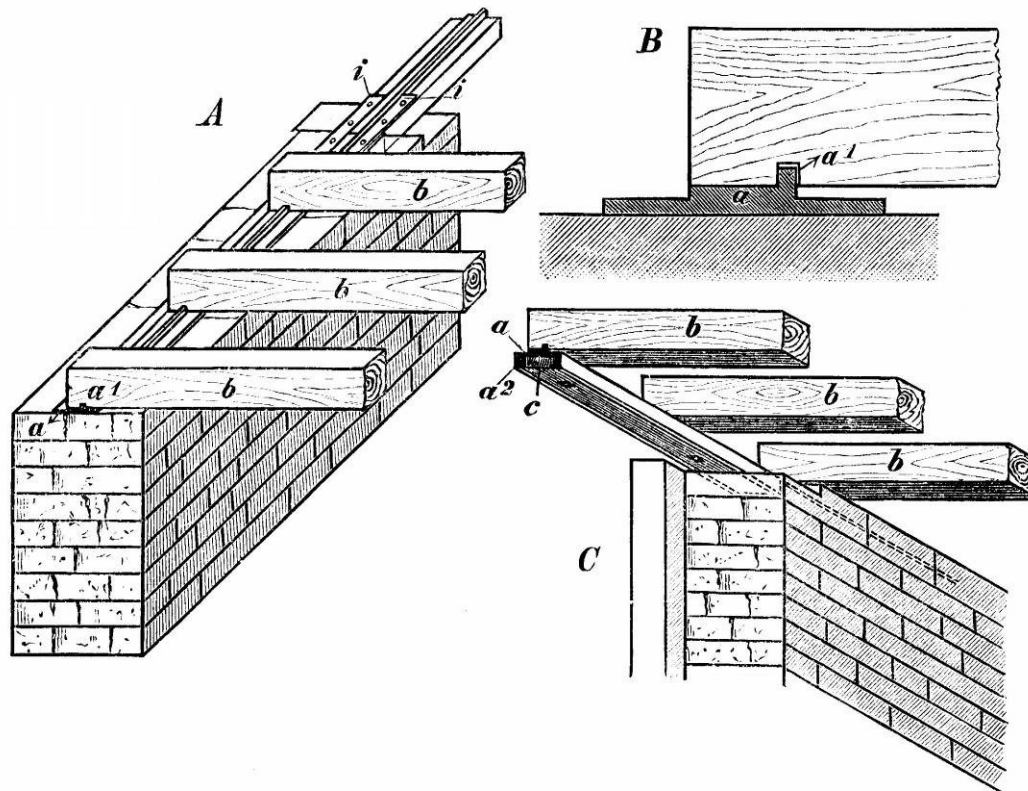
Légrés kiszellőztetve.

Födémek

Fiókváltós horgonyzás és falba horgonyzás 1900 körüli megoldásai.

Födémek

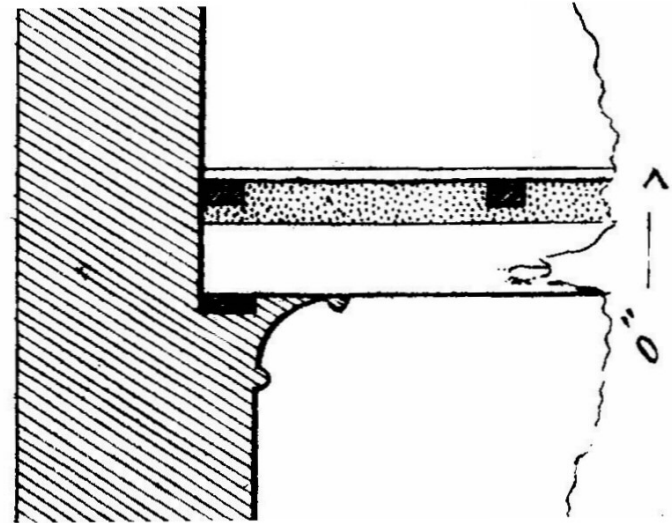

Sínre fektetett gerendázat a 20. század elején.

Rétegrendek:

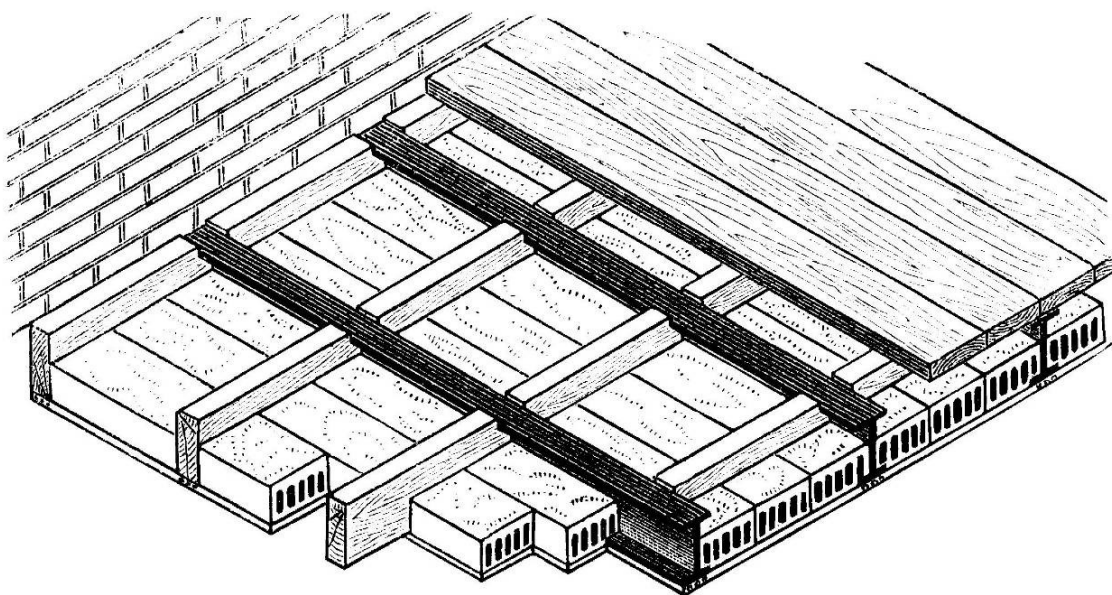
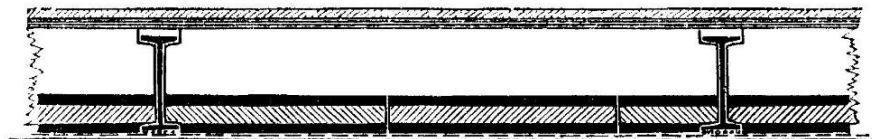
- fatáblás padló / amerikai parketta
- vakpadló
- vakgerendázat
- feltöltés
- földéngerendázat
- nádazat / deszkázat
- gipszes mészhabarc / gipszstukkó
- festés / festetlen

Födémek

barokk mintakönyvi rajz: a belső falsík párkányzat után holkeresen ráfordul a mennyezetre

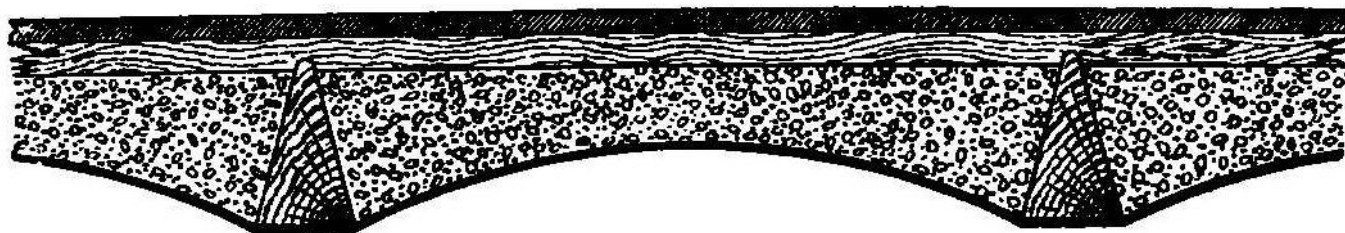
Födémek

Kompozit szerkezet: hengerelt vas I-gerendás, fiókpallós, beton betételemes födém.

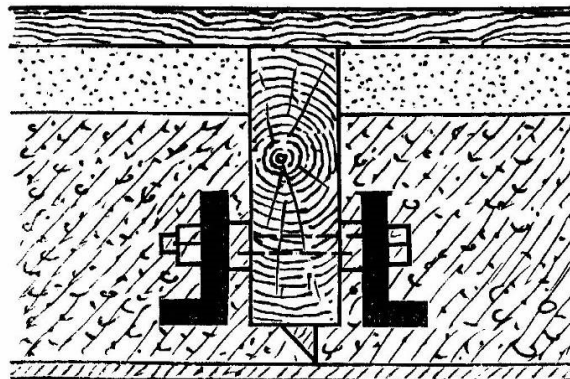
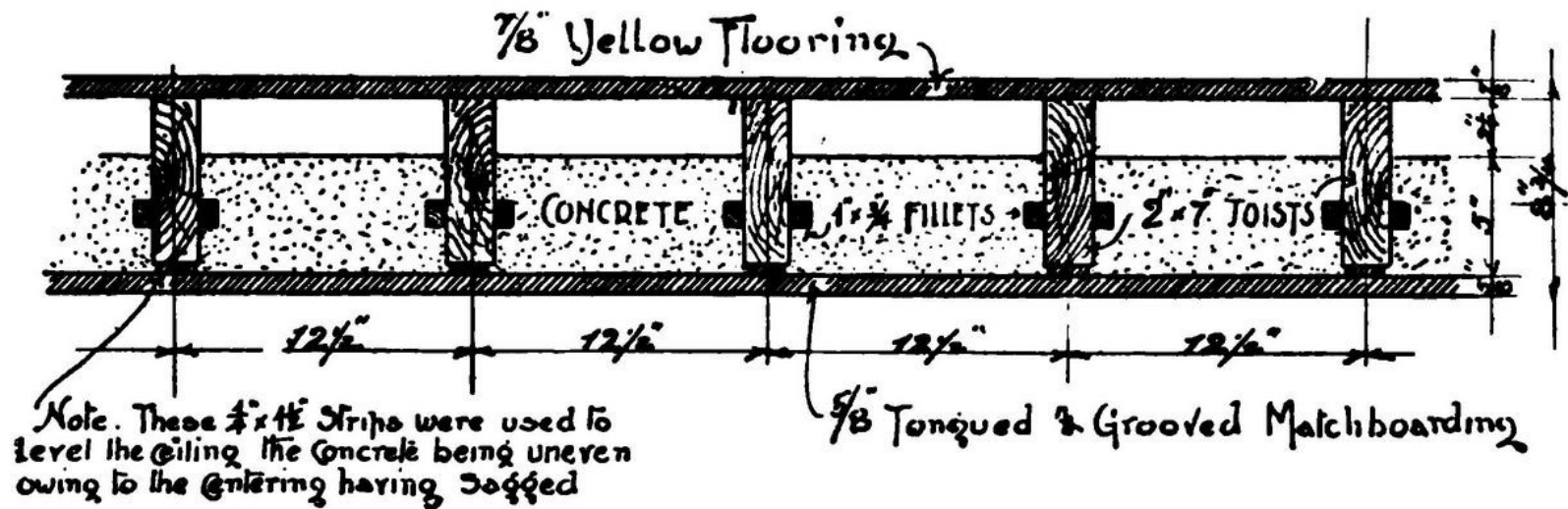
Kb. 1860-1920 között és a második világháború alatt előfordul.

Födémek

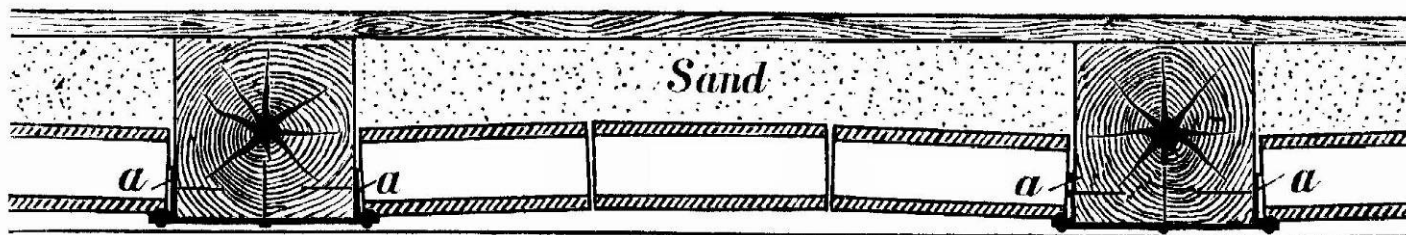
Csodabogarak: fagerendás betonboltozatos födém.
1880-1900, 1940-1944 között. Olykor behorgonyzott vasalással.

Födémek

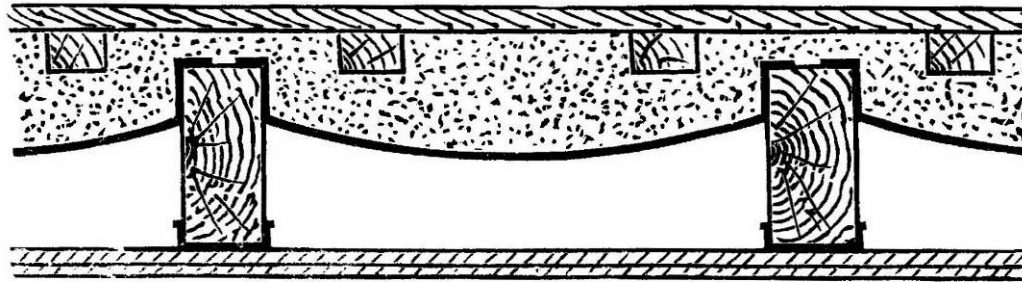
Csodabogarak: fagerendás betonlemezés földém.

Födémek

Csodabogarak: kerámia betétes boltozatos födém.

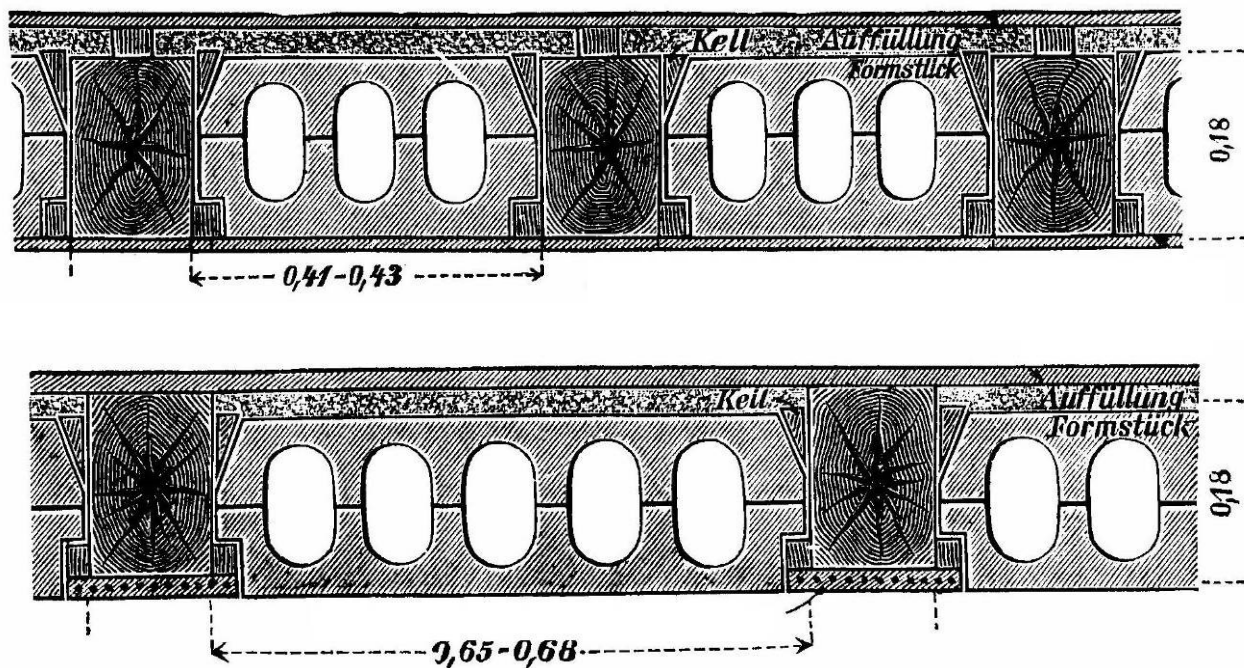
Födémek

Csodabogarak: függesztett vaslemezes fabeton födém.

A vaslemezen feltöltés vagy soványbeton.

Födémek

Csodabogarak: üreges betonelemes fagerendás födém.